

איש חי
רוב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ה הר"ת ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חז"ם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ו ע"ז ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 675

מסכת מעילה י"ד-כ'

בס"ד, ז' אייר תשע"ב

השבוע בגליון

- ◆ ברכה אחרונה לאחר חצי מנת גלידה וחצי קרחון
- ◆ האם יש צורך ב'בגדי יהודים'?
- ◆ תספורת של גויים עם בגדי יהודי?
- ◆ שלא שינו לבושם
- ◆ אכילת מעיים ממולאים, 'קישקע'

- ◆ היאך יעקב אבינו השתמש באבני המזבח של עקידת יצחק?

- ◆ למי שייכת אבידה שנמצאה בבית הכנסת?
- ◆ חצר בית כנסת קונה?
- ◆ בעלי התוספות - הקדש אינו קונה בקניין חצר
- ◆ הרמב"ן - הקדש קונה בקניין חצר

דבר העורך

13 שבועות

לומד דף יומי בעתיד.

שלום והברכה.

משום מה, באמת לא משנה כעת מדוע, לא השתתפת עד היום בשיעורי הדף היומי. זה זמן-מה שאתה חש כי השתתפתך בשיעור תורה קבוע, הינו הכרח שבשום פנים ואופן אי אפשר לוותר עליו. אדרבה, ככל שחולף הזמן ואינך חש כל כך בהעדרה של הקביעות ללימוד תורה, הרי זו נורת אזהרה מהבהבת על הצורך המיידי לקבוע עיתים לתורה. **המשפחה** גדלה, כולנו רוצים לחנך את ילדינו לתורה וליראת שמים, לגדלם בנים נאמנים לעם סגולה. אי אפשר לעשות זאת ללא דוגמא אישית.

הגעת למסקנה. החלטת. אני מצטרף לשיעורי הדף היומי ללא כל ספק אתה ממתין בציפיה ובהשתוקקות לתחילת המחזור החדש של הדף היומי. אוה, באיזה מרץ נחזה כך פוסט לבית המדרש, גמרא בוחקת תחת זרועך, וחיוך רחב חוצה את פניך. בעזרת ה' **ברם**, הרשה לי לעדכן אותך מנסיונם של לומדי דף יומי וותיקים, כי התקופה הראשונה היא מעין תקופת חונכות. לא כל שעה ביום מתאימה לכל אחד. חשבת שיתאים לך ללמוד בערב, לאחר זמן מה אולי תגלה כי

דף יג/א הקדיש בור ואח"כ נתמלא מים

למי שייכת אבידה שנמצאה בבית הכנסת?

הבה ניווכח כיצד שתי אפשרויות ללימוד הגמרא, מהוות שני צדדים לשאלה הלכתית ממונית מובהקת - למי שייכים חפצים נטולי סימן שננטשו בבית כנסת.

חצר בית כנסת קונה? אדם שחפץ אבוד נפל לחצרו, זוכה בחפץ בקניין חצר, שכלל ידוע הוא: "חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו", הוא אינו צריך לבצע מעשה קניין בחפץ ואף אינו צריך לדעת שהחפץ נמצא ברשותו, די בכך שהוא נמצא בתוך רשותו. לפיכך, יש לדון, מה דינו של חפץ אבוד נטול סימנים, אשר כל המוצאו רשאי ליטלו לעצמו, שנמצא בבית כנסת. לכאורה, החפץ שייך לבית הכנסת, שהרי הוא נמצא בחצרו, אך בעל "אגודה" (ריש מעילה) כותב, כי המוצא את האבידה רשאי ליטלה לעצמו, ואת דבריו הוא מוכיח מן הגמרא.

בעלי התוספות - הקדש אינו קונה בקניין חצר: בגמרא מבואר, כי אם בור מלא מים הוקדש לבית המקדש, המשתמש במים לצורכי חולין מעל בהקדש, שהרי המים רכוש הקדש הם. ברם, אם הבור הוקדש ריקם, ולאחר הקדשתו הוא התמלא במים, המשתמש במים אינו עובר על איסור מעילה. הלמא? בעלי התוספות (ד"ה "אבל") מבארים, כי המים שהתנקזו אל הבור לא הפכו לרכוש הקדש, משום שהקדש אינו קונה בקניין חצר, שהרי אין יד להקדש. כלומר, דין קניין חצר נלמד מן הפסוק "המצא תמצא בידו" - "מכל מקום" (עיין בבא מציעא ב/ב). מאחר שקניין חצר נלמד מן המילה "בידו", אזי, רק אדם שיש לו יד קונה בקניין חצר, אך הקדש אשר אין לו בעלים אנושי אינו קונה בקניין חצר. לדעת בעל "אגודה" דין בית הכנסת כדין הקדש, ובית הכנסת נחשב ממון שאין לו בעלים אנושי אלא כרשות ממונית מסוגה של רשות ההקדש, וממילא חצר בית הכנסת אינה קונה בקניין חצר.

הרמב"ן - הקדש קונה בקניין חצר: ברם, הרמב"ן (בבא בתרא עט/א) מבאר את הגמרא באופן אחר. לדעתו, המים אשר נקוו בבור נרכשו על ידי הקדש בקניין חצר, ובכל זאת אין בהם איסור מעילה, משום שהתורה גזרה איסור מעילה על חפצים שהוקדשו לרשות ההקדש בלבד, ולא על חפצים שנרכשו על ידי הקדש! [עיין "קצות החושן" סימן ר' ס"ק א' ובראשונים בסוגיא בבבא בתרא שם].

מעתה, לדעת הרמב"ן, חפץ כי יאבד בבית הכנסת, הרי הוא שייך לבית הכנסת אם מתקיימים בבית הכנסת התנאים הנדרשים לקניין חצר - שהחצר תהא משתמרת מפני גנבים... דבר שאינו רווח כל כך במקומות ציבוריים. אכן, מדברי "חתם סופר" זצ"ל עולה (שו"ת או"ח סימן מ"ד), כי הן כך והן כך, המוצא חפץ נטול סימנים בבית הכנסת רשאי לנטלו לעצמו משום שבית הכנסת הוא

צעילוי נשמת

הר"ר **יעקב קאפל וייס** ז"ל
ב"ר צבי יהודה הי"ד
במלאת שלושים לפטירתו
נלב"ע ז' בניסן תשע"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

ר' **בנימין (בענו) צאודרר** ז"ל
ב"ר יונה הי"ד נלב"ע י"ב באייר תשס"ב
ומרת **מינה צאודרר** ע"ה
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע י"ח בתמוז תשס"ב
תנצב"ה
הונצחו ע"י משפ' גוטמן שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

הר"ר **חיים זאב מובשובסקי** ז"ל
ב"ר רפאל משה ז"ל
נלב"ע ט' באייר תשמ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **פרחיה גור** ע"ה ב"ר דוד זיכר ז"ל
נלב"ע י"ב באייר תשס"ט **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

חצר שאינה משתמרת לבעליה. עם זאת, קיימים בתי כנסת מסודרים שבהם קיימת שמירה קפדנית, ובמקומות אלו המחלוקת הנזכרת מעשית ביותר (ועיין "מגן אברהם" סימן קנ"ד ס"ק כ"ג ובהג' רעק"א שם). כל הנידון האמור הוא לדעת בעל "אגודה" המשווה בין רשות ההקדש לרשות בית הכנסת. ברם, בעל "קצות החושן" (שם) מביא הוכחות, כי ראשונים אחרים (ריב"ש ועוד) סבורים שבית הכנסת אינו כרשות הקדש, אלא כחצר השותפים, אולם הוכיח, שהמוצא מציאה בבית הכנסת, הרי היא שלו מטעמים אחרים.

דף יד/ב דלמא בעי למזגא וזגא עלייהו

היאך יעקב אבינו השתמש באבני המזבח של עקידת יצחק?

אומני הבניין אשר עשו במלאכת בניין בית המקדש, סיתתו את האבנים טרם קידושם בקדושת בית המקדש, "דלמא בעי למיזגא וזגי עליהו", היינו: שמא האומן יישב על האבן תוך כדי עבודתו, והדבר אסור, שהרי אין להשתמש בחפצי הקדש לצורך חולין, והעושה כן מועל בהקדש. ידיעה זו מעוררת את השאלה, כיצד יעקב אבינו לקח "מאבני המקום וישם מראשותיו" (בראשית כח/יא), הרי אבנים אלו היו מאבני המזבח אשר עליו נעקד אביו, יצחק אבינו ע"ה, ואברהם אבינו ע"ה הקריב עליו את האיל (פרקי דרבי אליעזר פרק ל"ה ומבוא בילקוט שמעוני שם), אם כן, אבנים קדושות הנה ואין להשתמש בהם לצורך חולין.

בעל "פנים יפות" (שם) מסיק, כי אכן יעקב אבינו מעל בשגגה באבנים קדושות אלו, ובעקבות כך קדושתן פקעה מהן והן יצאו לחולין, כדין חפץ הקדש שמעלו בו, ולדעתו, זו הסיבה שלאחר מכן יעקב חזר והקדיש אבנים אלו, "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה ויצוק שמן על ראשה" (שם יח). ברם, הדברים אינם פשוטים כל עיקר. להלן (ט/ב) מבואר, כי כלי שרת הקדושים בקדושת הגוף [קדושת הגוף - שהחפץ עצמו משמש בבית המקדש. קדושת דמים - שהחפץ מיועד למכירה, ובדמיו יירכשו חפצים הדרושים לבית המקדש] אינם יוצאים לחולין בשעה שמועלים בהם, והלא אבני המזבח קדושות בקדושת הגוף (רמב"ן עבודה זרה נ"ב). לא זו בלבד, אם אכן האבנים היו מתחללות מקדושתן בשל מעילתו של יעקב, שוב לא ניתן היה להקדישן, שכן, אין מקדישים חפץ שהיה בשימוש חולין (ש"ת "חתם סופר" או"ח סימן מ').

"מגן אברהם" מבאר בספרו "זית רענן", כי שתי אפשרויות יש כדי להבין שאין כל חטא במעשיו של יעקב אבינו ע"ה. א. היה זה מצב של פיקוח נפש, שהרי הוא ביקש להתגונן מפני חיות רעות באמצעות האבנים. ב. יעקב אבינו לא שכב על האבנים אלא הניחן סביבו, וממילא, הרי זה שימוש שלא כדרך, ואין בכך איסור. המקור לכך שהנאה מהקדש שלא כדרך הנאה אינה אסורה, טמונה בדברי רש"י ובדברי בעלי התוספות (פסחים כ"א) המבארים, שמותר ליהנות מצילו החיצוני של כותל ההיכל, מפני שההיכל נבנה לשם השימוש בצידו הפנימי, ושימוש בצידו החיצוני הוא שימוש שלא כדרך, ואין איסור בדבר [וע"ע בספר "מנחת אשר" לגר"א ווייס שליט"א בראשית סימן ל"ו].

דף ט"ו/ב הבשר והחלב והסולת

ברכה אחרונה לאחר חצי מנת גלידה וחצי קרחון...

במשנה מבואר, כי "חמשה דברים בעולה מצטרפין זה עם זה, הבשר והחלב והסולת והיין והשמן". כלומר, איסורים שונים בענייני קרבנות תלויים ועומדים בשיעורים, שבהעדר שיעור כזית העובר על האיסור אינו נענש [כגון, אוכל 'נותר' או 'פיגול', וכן המקטיר בחוץ], והמשנה מבארת, כי ניתן להרכיב שיעור כזית משני סוגי דברים הקרבים על המזבח.

בעלי התוספות (זבחים קט"א ד"ה "עולה") מעירים, כי שיעור היין ושיעור השמן הוא 'רביעית' [יש אומרים 86 סמ"ק יש אומרים כ 150 סמ"ק] ושיעור הבשר הוא 'כזית' [כ 27 סמ"ק], ולפיכך, תערובת של יין ובשר אינה נחשבת כבעלת שיעור ראוי, אף על פי שהיא מכילה יותר משיעור כזית או יותר משיעור רביעית, כל עוד אחד מהם בפני עצמו אינו בכמות הדרושה. ואילו במקרה דנן מדובר שהיין קיבל דין של אוכל, לאחר ששרו את הבשר ביין, או אז דין היין כאוכל ששיעורו בכזית והוא מצטרף לבשר. ומכאן לעניין ברכות הנהנין.

כידוע, ההתחייבות בברכה לאחר אכילה מותנית בשיעורים, שהאוכל שיעור כזית חייב בברכה, וכמו כן השותה שיעור רביעית מתחייב. ברם, האוכל פחות מכזית, והשותה פחות מרביעית - אינו מתחייב בברכה אחרונה. מה דינו של אדם אשר אכל כמות פחותה מעט משיעור כזית וגם שתה כמות פחותה מעט משיעור רביעית, האם שני הכמעט שיעורים שכלל בארוחתו יחברו ביחד כדי לחייבו בברכה אחרונה? "מגן אברהם" (סימן ר"י ס"ק א') מסתייע בדברי בעלי התוספות הנזכרים, וכתב, כי אם צירף המשקה והמאכל נעשה על ידי שריית הפת במשקה, ניתן לצרף את הפת ואת המשקה יחדיו לשיעור כזית כדי להתחייב בברכה! [עי"ש שישוד הדין מבואר בגמרא לעניין איסור אכילה ביום הכיפורים, ונפסק ב"שולחן ערוך" סימן תר"ב].

חשוב להדגיש כי ההגדרה של 'אוכל' ו'משקה' אינה פשוטה כל כך. דינו של מזון נוזלי שהוקרש, כגון גלידה, נידון רבות בין הפוסקים אם דינו כמאכל או כמשקה (ראה "וזאת הברכה" עמוד 44).

דף יז/א הלך רבי ראובן בן איסורבלי וסיפר קומי

האם יש צורך ב'בגדי יהודים'?

שאלה מעניינת וחשובה הונחה על שולחנו של רבי יוסף בן שלמה קולון, הלא הוא המהר"י"ק, רבו של רבי עובדיה מברטנורא מפרש המשנה.

אתה חפץ ללמוד בבוקר, ועוד כהנה וכהנה. ובכן, האם לא כדאי להתחיל ללמוד כבר היום דף היומי? תפילין התחלת להניח חודש לפני חבר מצווה, נכון? כדי להתרגל... חביבי, תתחיל להתרגל... אתה לומד תורה.

טלפן עכשיו למוקד מאורות הדף היומי, לביור על שיעור באזור מגוריך.

ומכאן, לסיפור הפיגמה. הלילה ירד.

נוכחים תלכלכים נצצו בינות ענפי האילנות. השמחה גאתה על גדותיה. רבבות נרות צבעוניים תלו כרשת מעל ראשי החוגגים, והאווירה היתה עליזה ומרוממת. **חתונה** כזו לא נראתה במחוז זה עידן ועידנים, ובעצם - מעולם. אוזנים צלויים הוגשו לצד ירקות מאודים מגרי חיך ומעוררי תאבון. יינות מכל סוג ומין, מבציר פלוני ומיקב פלמוני, ניצבו על כנים מיוחדים, ולצידם יינן מומחה אשר התאים לכל משתתף את היין המתאים לו והאהוב עליו במיוחד.

איזו חתונה, הגביר הגדול מכולם, סובב בנחת בין האורחים, טפח על כל כתף, ספג בהבנה חבטות שכנגד, התרגש, הצטלם, לחץ ידיים, לגם לחיים, חילק פקודות לצוות עוזריו, הכינו מקום לפלוגי, הורו לתזמורת להנמיך מעט את הטונים. להגביר. להנמיך. גביר.

איש לא הבחין בעצב הפנימי אשר קינן בליבו של האב המאושר. מתוקף מקצועו כאיש עסקים ממולה, הוא היה מאומן ומיומן בעטיית ארשת פנים רצינית, עליזה, צוחקת, מודאגת, מסופקת, מהורהרת. הכל לפי הצורך. בתוך ליבו פנימה הוא גם היה עצוב, אפילו עצוב מאד. **יוסקה**, אחיו היקר, האהוב כל כך, אינו נוכח. רגשותיו המו עליו. הזכרונות החלו עולים ומערבלים את מחשבותיו. הוא התיישב על כסא תחת עץ בפאתי חורשת הענק, והדמעות הציפו את עיניו.

הם נולדו שנה אחר שנה, בעיירה קטנה ושכוחה, מאותן עיירות שאיש אינו מתגרור בהן משום חפצו להתגורר במקום, כי אם מפני שאין לו מקום אחר להשתקע בו. **תקופת** ילדותם חלפה עליהם בנעימים, בחסות אב ואם אוהבים וחביבים. מלחמה שפיצה קירבה אותם יותר זה לזה, הם סבלו, עברו נדודים, פרעות, צרות ותלאות, נתנו יד זה לזה, הקריבו את עצמם האחד למען זולתו, ודומה היה כי מאומה לא יפריד ביניהם לעולם.

ככל שהיה מנסה לאתר את נקודת הזמן שבה הפירוד החל לקנות שביתה ביניהם, לא היה הדבר עולה בידו. מכל מקום, השתא, בהגיעם לגיל העמידה, היה הדבר בחזקת עובדה שאין לערער אחריה. זה שנים שלא שוחחו ביניהם, לא התקיימו ביניהם כל יחסי קרבה. נתק מוחלט. אי הכרה, שליחים ומכתבים שנשלחו על ידו לאחיו, להזמינו לתחנות, נדחו על ידו באדישות, כאילו אינו זוכר כלל שאי פעם היו אחים אוהבים ומסורים זה לזה.

קולו של הכנר הקיצו ממשבותיו באחת. כינור. אחיו היה מסוגל להכניס את ראשו לתוך לוע הארץ, אם היה סביר כי נגינת כינור בוקעת ממעיו של הארץ. כבר עטור פפיון חצה את האולם בזריזות לעבר בעל השמחה, תוגמל כראוי באנגליות, וחיש מהר הועלה על כרכרה מהירה, היישר לעבר ביתו של האח המתנכר.

בחצות ליל שכב האח על יצועו, הודף חלמונו, והוא התרה בהם ומתהפך על צידו. לו רק היה שומע כעת כינור, אח... הוא היה בטוח שהוא חולם. זה קרה לו לא פעם, שהוא טוהה קורים על חלום נפלא, על נגינת כינור עדינה, מרטיטת לב ונפש, אך בעודו מתחיל להתרגש מיפעת הנגינה, היה מקיץ ובוהה בעצבות בחשכה, חלום שנגזו. הפעם החלום הפך למציאות. הוא התרגש, התנשם, עצם את עיניו וכיוון ג' מצחו, התיישב על מיטתו. והחלום לא פסק, איזו נגינה מופלאה, הוא התאמץ להשאר רדום, כדי שהחלום לא ייפסק, אך אט אט חדרה אל מוחו ההכרה, כי לא חלום חולף עליו, אלא כנר קסום ומסתורי עומד מתחת לחלונה, ומנעיק את שנתו בכינורו.

ילדיו הזקנים התאספו ליד מיטתו, והוא התרה בהם באצבע מטהירה, לבל ייהנו להניד עפעף. הוא יעשה עבורם הכל אחר כך, ידישה, מוצץ, כל מה שהם צריכים, אפיקומן, מתנות, אופניים, בובות, באמת, כל מה שתרצו, בתנאי שתהיו בשקט מוחלט. נשימותיו קצרו והלכו, ולפתע המנגינה נחלשה קמעא. הכנר החל צועד באיטיות, מתרחק מן הבית בעודו ממשך לפרוט על מיתרי כינורו. **האוז** בסקס הנגינה שלף עצמו מידוענו ממיטתו, והחל לפסוע בלאט, בחשיכה, אחר הכנר. עקב בצד אגודל, בשקט בשקט, הוא צעד אחריו, איוושת צעדיו לא נשמעו, הוא ריחף על המדרכה, אפוף בקולות הקסומים, לבל יופרע הכנר הפלאי מקול צעדיו. רחובות העיר היו ריקים, עששיות הלילה כילו זה מכבר

את חומר הבעירה שניתן בהם עם צאת הכוכבים, והיו השניים, הכנר המסתורי ומלווהו החשאי, מהלכים זה אחר זה שעה ארוכה, כשני רוקדים באפילה.

לפתע, נשמעו מחיאות כפיים סוערות ורגשות התזמורת פצחה במנגינה עממית עליזה, מאות ידיים הונפו לעברו לשלום, והוא, פתח את עיניו, הביט בעיניים קמות באחיו החנוט בבגדיו החגיגיים, השפיל את מבטו את נעלי הבית שעל רגליו, ומישש במבוכה את תכונת הפסים אשר עליו.

אחיו האוהב פילס לו דרך בין הנקבלים, חיבק בעוצמה את אחיו היקר כל כך, ובעוד דמעות רותחות זולגות מעיני שניהם הוא לחש על אוזנו: "אחי היקר, אתה לשמחה שלי תגיע, כך החלטתי. בחליפה או בפגימה - זו כבר הבחירה שלך..."

★ ★ ★

יהודים יקרים,
בעולם הזה אנו תופרים לעצמנו את בגדי החמודות אשר עמם נעלה לעולם האמת, תורה, מצוות ומעשים טובים, הם ילונו, ישמשונו ככסות ולזכות. כולם מגיעים בסוף לאותו מקום. הדרך בה נוצג, תלויה אך ורק בנו.

אח יקר ואהוב, פנה עוד היום למוקד הדף היומי לבירור שיעור הדף היומי הקרוב לאיזור מגוריך. טלפן עכשיו: 03-5775333

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הר"ר **דוד אורי וקסלר** ז"ל

ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע י"ב באייר תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **דבורה רחל הפטקה** ע"ה

בת הרב דוד יהודה בנט צ"ל

נלב"ע ו' באייר תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **יהודית אידה פרסלר** ע"ה

בת הרב שמואל יום טוב הלוי ופסה ברוט ז"ל

נלב"ע י"א באייר תשס"ז **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בעלה ידידו

ר' **אברהם פרסלר** ומשפ' שיחיו - ת"א

מוקדש לעילוי נשמת

מרת **ינטל רוזנצוייג-קוטנר** ע"ה

ב"ר שמעון ומלכה ז"ל נלב"ע י"ב באייר תש"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

מוקדש לעילוי נשמת

הר"ר **משה אלתר ארדן** ז"ל

ב"ר מיכאל ז"ל נלב"ע י"א באייר תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

בתקופתו, לפני כחמש מאות וחמישים שנה, המלומדים והחכמים מבין הגויים נהגו ללבוש בגד בשם קפ"א, "והיא ארוכה עד לארץ, הולכת פנים ואחור ופתוחה מן הצדדין", תיאור כמעט מדוייק של ה'פראק' הקדמון. השאלה שהתעוררה היא, אם תלמידי חכמים רשאים ללבוש גם כן קפ"א זה. המהרי"ק מציין, כי היא "אמנם מתוקנת תקון הגון להיות פטורה מציצית", אך השאלה, כאמור, היא משום חוקות הגויים, שכידוע, התורה אוסרת לנהוג במנהגי אומות העולם וללכת בדרכי האמורי, כנאמר (ויקרא יח/ג) "ובחוקותיהם לא תלכו".

"בית יוסף" (יו"ד סימן קע"ח בשם שו"ת מהרי"ק שורש פ"ח) מבאר, כי התורה לא ציוותה עלינו להיות משונים מהגויים בכל דבר ועניין, אלא שלא ננהה אחר מעשים אותם הם עושים ללא טעם ומשמעות, כגון, לבישת קמיע שבתוכו ביצת תרנגול או שן שועל (שבת א/זא) שנהגו הגויים ללבוש, שיש לחוש שמא יש בכך שמץ של מנהגי עבודה זרה שקיבלו מאבותיהם. כמו כן, יש לנו להבדל מהנהגות הגויים הנובעות ממיידות רעות כשחץ, גאווה ופריצות. המהרי"ק משיב לשואליו ברוח דומה, תוך כדי שהוא שואל אותם, כי אם כדבריהם, שיש לקבל כפשוטם את דברי הרמב"ם (הלכות עבודה זרה פרק י"א הלכה א) הכותב: "אין הולכין בחוקות הגויים ולא מדמין להן לא במלבוש... אלא יהיה הישראלי מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו, כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו", אם כן, ממשיך המהרי"ק, "אין אדם צדיק בארץ, ודור שכולו חייב הוא זה, שאין אדם בדור הזה שלא ילבש לבוש הזומים ללבוש זקניהם או לבוש ילדיהם".

כהוכחה לדבריו הוא מביא שתי ראיות מעניינות מאד, אחת מהן מן הגמרא כאן.

תספורת של גויים עם בגדי יהודי? הגמרא מספרת, שרבי ראובן בן אצטרובלי ביקש ללכת לרומי כדי לשכנע את שרי הגויים לבטל את הגזירות שנגזרו על היהודים. לשם כך היה עליו להתחפש, והגמרא מתארת שהוא הסתפר בתספורת 'קומי' וכך הוא דמה לגויים. ומה בדבר לבוש, כלום לא היה עליו להחליפו במדי גויים, הרי אם היה מופיע בפניהם עם לבוש יהודי אותנטי, סביר להניח כי כל תספורת שבעולם לא היתה מסתירה את זהותו. הרי לנו, כי באותם ימים הנכרים והיהודים לבשו בגדים זהים, ולא היה כל נדנוד איסור בדבר.

ראייה נוספת הוא מביא מן המעשה הידוע על היהודי שנכנס למסעדה ולא נטל את ידיו, ובעל המסעדה ראה כן והגיש לו בשר חזיר מתוך מחשבה מוטעית כי הוא גוי. הגמרא (חולין קא/ב) מכתירה מעשה זה בכותרת "מים ראשונים האכילו בשר חזיר" כלומר, אי נטילת הידיים גרמה לכך שאכל בשר חזיר. לכאורה, אם היהודים נהגו ללכת עם בגדים שונים מאלו של הנכרים, בוודאי יהודי זה לא התפאר במלבושיו היהודיים והילך במחלצות של נכרים, שאם לא כן, המסעדן לא היה טועה בו שהוא נכרי. משכך, היה על הגמרא לומר "בגדי גויים האכילו בשר חזיר"... על כרחך, שלא היה כל הבדל בין בגדי היהודים לבין בגדי הגויים.

הוא מסכם את הדברים, כי דברי הרמב"ם מכוונים אל מלבושים המיוחדים לנכרים, כגון בתקופות שהגויים נהגו ללבוש בגדים אדומים, מלבושי פריצות וכדומה, וכן פסק הרמ"א (יו"ד סימן קע"ח סעיף א). היו שפקפקו בפיקסו של המהרי"ק, משום שבשעת השמד, כאשר סכנה מרחפת על ראש היהודים, הכל מודים שמותר להלך בבגדי נכרים, והמקרים המתוארים לעיל, התרחשו בתקופות מסוכנות ביותר ליהודים, כמבואר במדרש (עיין ש"ך יו"ד סימן קע"ח ס"ק ד).

שלא שינו לבושם: כך או כך, דומה כי דברי המהרי"ק אינם הולמים את המדרש הידוע, כי אחת הזכויות שעמדה לאבותינו במצרים היא, שלא שינו את לבושם, את שמם ואת לשונם, ונבדלו מן הגויים. הגאון רבי משה פיינשטיין צ"ל (שו"ת "אגרות משה" או"ח חלק ד' סימן ס"ו) כותב, כי קודם מתן תורה, שישראל לא נצטוו במצוות, אזי, שמם, לשונם ובגדיהם היו אמצעי ההבדלה היחידים מן הנכרים, אך לאחר מתן תורה היהודי מוקף בתרי"ג מצוות, המבדילים אותו בכל עת ובכל שעה מן הנכרי. לקראת סיום המאמר ראוי לציין, כי הגאון מוילנא צ"ל (ביאור הגר"א שם ס"ק ז) חולק מכל וכל על דעת המהרי"ק. לדעתו, אסור גם אסור ללבוש בגדים של גויים כאשר הדבר נעשה מתוך חיקוי, אף שבגדים אלו אינם מיוחדים לנכרים ואינם מלבושי פריצות, אלא כל מלבוש שהנכרים לובשים ויהודים מחקים אותו - אסור. אך ורק בגדים הנלבשים מתוך צורך, גם אם הגויים לא היו לובשים אותם, אין מניעה ללבושם אף על פי שהגויים לובשים אותם.

מעילה דף כ/ב קרביים לאו בשר הן ואוכליהן לאו בר איניש

אכילת מעיים ממולאים, 'קישקע'

המעיים הממולאים, ה"קישקע", מהווים חלק בלתי נפרד מסעודת שחרית של שבת בבתיים רבים. לפיכך, מפתיע לגלות בגמרא את קביעתו של רבי שמעון בן גמליאל: "קרביים לא בשר הן, ואוכליהן לאו בר איניש" - מעיים אינם חשובים כבשר, והאוכל מן המעיים אינו בן אדם!!! במאמר הבא נברר, כמובן, היאך בכל זאת רבים כל כך נוהגים לאכול "קישקע", אך לפני כן נתייחס למספר השלכות הלכתיות כבדות משקל העולות מדברי רבי שמעון בן גמליאל.

חתיכה הראויה להתכבד: בסוגיות ביטול ברוב שלעיל, נתבאר, כי כאשר מאכל איסור ומאכל היתר התערבו זה בזה, אם מאכל היתר עולה על כמות המאכל האסור, הרי המאכל האסור בטל ברוב היתר. זה הוא ביטול ברוב. אולם, סייג חשוב עומד לפנינו טרם נבטל מאכל איסור, והוא: "חתיכה הראויה

להתכבד" אינה בטלה ברוב, היינו: אם המאכל האסור חשוב וראוי להגישו לפני אורחים, אין כל רוב שבעולם מסוגל לבטל את עצמיותו ואת חשיבותו, והוא נותר באיסורו (חולין ק/א). הפוסקים כותבים, כי בני מעיים אינם "חתיכה הראויה להתכבד", ולעולם הם בטלים ברוב, שהרי בגמרא נאמר, כי מי שאוכלם אינו בן אדם, ובוודאי שאינם ראויים להתכבד בהם (טור יו"ד סימן ק"י, סמ"ג לאוין סימן קמ"א, כלבו סימן ק, סמ"ק מצוה רי"ד והגהות רבינו פרץ שם הגהה ב, "שולחן ערוך" יו"ד סימן ק"א סעיף ה' ובביאור הגר"א שם ס"ק ט"ו).

הפסד מרובה: "הפסד מרובה" הוא כלל הרווח במקרים הנתונים למחלוקת בין הפוסקים הקדמונים, שבמקרים מסויימים, המפורטים בספרי ההלכה, ניתן להקל ולסמוך על דעת המתירים מפני הפסד מרובה אשר ייגרם אם המאכל ייאסר. לאחר שבגמרא מבואר מעמדם הנחות של בני מעיים, קובע "פרי מגדים" (יו"ד ב"שפתי דעת" סימן ע"ב ס"ק כ, וב"משבצות זהב" סימן ע"ה אות ו), כי אין להקל לגבי בני מעיים, משום שאיבודם אינו נחשב הפסד מרובה.

אכן, הגמרא אומרת כי בני מעיים אינם במעמד חשוב כמעמד בשר הבהמה, והיא אף פוסקת כי "אוכליהן לא בר איניש", אלא שמשמעות הדברים אינה ממש כפשוטה.

בעלי התוספות (ד"ה "קרביים לא בשר ניהו") מבארים, כי כוונת הדברים היא, שבדרך כלל אנשים אינם אוכלים בני מעיים, אך אין הכוונה שמי שאוכל מעיים אינו בן אדם. פירושו של רש"י (ד"ה "קרביים") שולל את ההסבר הפשוט מכל וכל, הוא מפרש, כי מי שרוכש מעיים במחיר של בשר, הרי הוא שוטה מופלג, שאין כל ספק כי הבשר משובח בהרבה. מכאן ועד לקביעה שהאוכל מעיים אינו בן אדם, רחוקה הדרך וארוכה. דברי "מרדכי" (ביצה פ"א סימן תרמ"ז) מוסיפים נופך חשוב להבנת הדברים. הוא כותב: "שמה שאמרו שאוכליהן לא בר איניש, היינו שאפילו אותם שאוכלין קרביים אין אוכלים אותם אלא על ידי מילוי". אכן, במסכת פסחים כתבו בעלי התוספות (עד/ב ד"ה "טפלו"), כי בימיהם היו רגילים לאכול מעיים ממולאים בעיסה. מעתה, דברי הגמרא אמורים לגבי אכילת מעיים כמות שהם, ללא מילוי, הללו באמת אינם ראויים לעלות על שולחן מלכים ואין בהם הפסד מרובה. כאשר ממלאים אותם בעיסה עריבה, הם ראויים לעלות על שולחן מלכים, ואפילו על שולחן שבת.

בעל שו"ת "יד חנוך" (סימן ל) כותב, כי פסק הלכה תמוה של הש"ך מובן היטב לאור דברי המרדכי. הש"ך (יו"ד סימן קי"ג ס"ק ב') פוסק, כי קרביים שהתבשלו על ידי נכרי, אסורים באכילה משום איסור "בישולי עכו"ם". והנה, אחד התנאים לאיסור "בישולי עכו"ם" הוא, כי התבשיל יהא ראוי לעלות על שולחן מלכים [ראה בהרחבה מאורות הדף היומי עבודה זרה דף לח, מאמר "שתיית קפה בראי ההלכה"], וכי מעיים כלולים בהגדרה זו? אין זאת, אלא שהגמרא מתייחסת לאכילת מעיים כמות שהם, ואילו פסק ההלכה של הש"ך מתייחס למעיים שמולאו בעיסה עריבה לחיך, מאכל זה, עולה גם עולה על שולחן מלכים...

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת מעילה • דף י"ז • יום רביעי ל' באייר

השד שעזר להסיר את הגזרה

בדף זה מספרת הגמרא מעשה מרתק מתולדות עמנו. פעם אחת גזרו הרומאים על היהודים שלא ישקרו שבת. שלא יקמו מצות ברית מילה, ויסקרו את כל מקוואות הטהרה. אמרו חכמי ישראל: ילך רבי שמעון בן יוחאי למלכות כדי לבטל את הגזרה, כי הוא מלמד בנסים, ועמו ילך רבי אלעזר בן רבי יוסי בעודם בדרך, נכנס שד בבתו של הקיסר, כדי לעזר לרבי שמעון בן יוחאי. כשנכנס בה השד התחילה הבת לצעק: "הביאו לי את רבי שמעון בן יוחאי". בדיק הגיע רבי שמעון בן יוחאי אל הקיסר, והוא צעק לשד שיצא - והוא אכן יצא. אמר להם המלך: כל מה שתבקשו ממני, אמן לכם, בתמורה לכך שהבית שלי התרפאה. הובילו אותם לאוצר גנזי המלך שיקחו כל מה שירצו. הם קמצו את אגרת הגזרות, נטלו אותה וקראו אותה, וכך התבטלו הגזרות הקשות. באותו זמן ששהה רבי שמעון בן יוחאי בגנזי המלך, הוא ראה את פרכת בית המקדש שנלקחה כשָׁלַל על ידי הרומאים.

למנוי גליון לילדים חייג: **1700-500-151**
חודש היכרות חינוך

הסדרה שימאחדת את המשפחה סביב שולחן השבת!
חדשי: כרך י"ב "בין אדם לחברו"

- זהירות במזון חבירו
- שמירת גופו וממונו
- גמילות חסדים
- כיבוד אב ואם
- לשון הרע

1-700-500-151

הפצה ראשית יפה נוף